

Andrea-Beata Jelić

Filozofski fakultet, Zagreb

Yvonne Vrhovac i suradnici: STRANI JEZIK U OSNOVNOJ ŠKOLI Zagreb: Naprijed, 1999.

Primljeno 15. 3. 2000.

Prihvaćeno 10. 5. 2000.

Priručnik „Strani jezik u osnovnoj školi” urednice Yvonne Vrhovac i suradnika nastao je kao rezultat višegodišnje suradnje stručnjaka na području glotodidaktike uključenih u znanstveni projekt „Istraživanje procesa učenja i usvajanja stranih jezika” pri Ministarstvu prosvjete Republike Hrvatske, i nastavnika engleskoga, francuskog, njemačkog i talijanskog jezika koji podučavaju učenike stranim jezicima tijekom osam godina školovanja u osnovnoj školi. Priručnik je podijeljen na četiri dijela i u njemu nalazimo najvažnije teme i sadržaje iz područja nastave stranih jezika. O temama se govori na dvije razine: čitatelj može naći osnovna teorijska znanja iz suvremene stručne literature vezana za određenu temu koju je obradio netko od teoretičara-metodičara, ali i vrijedne priloge koje su uz tu temu dali nastavnici-praktičari, opisujući razredne situacije s kojima se svakodnevno susreću i koje sami stvaraju. Na kraju svakog poglavlja popis je literature autora članaka, kao i rubrika „Za one koji žele više”, kao dodatan popis djela vezanih uz određenu problematiku, i to za sva četiri jezika o kojima se u priručniku govori.

U prvom dijelu priručnika obrađene su četiri teme. U prvom poglavlju Mirjana Vilke govori o djeci i učenju stranih jezika u našim školama, s osvrtom na to kako i kada započeti s učenjem stranih jezika u našoj sredini te na osobine djece koje utječu na učenje stranog jezika.

Jelena Mihaljević Djigunović se u drugom poglavlju bavi afektivnim aspektima učenja, čitatelja upućuje na važnost učenikovih potreba, stavova, emocija i mogućeg straha od jezika te navodi kako se kod učenika može povećati motivacija i poboljšati njegov pojam o sebi.

Budući da je nastava stranih jezika u osnovnoj školi dio odgojno-obrazovnog sustava, u priručniku nalazimo i poglavlje o planiranju i programiranju. Nives Sironić-Bonefačić, stoga, u trećem poglavlju piše o odgojnim i obrazovnim ciljevima nastave stranih jezika, a nastavni sadržaj s obzirom na psihofizički razvoj učenika dijeli na tri razine. Nastavnici se također upućuju kako će odabrati sadržaje, morfosintaktičke strukture i riječi koje će se obraditi u nastavi te se objašnjava što su to izvedbeni programi, nastavne cjeline i kako razraditi jedan nastavni sat. Svoj prilog ovoj problematici dalo je i dvoje nastavnika-praktičara: Mija Jagatić je vrlo iscrpno iznijela svoju pripremu nastavnog sata engleskog jezika u četvrtom razredu osnovne škole, imajući na umu niz čimbenika koji utječu na nastavu, a Mladen Pokić je opisao kako izgleda sat nastave tjelesnog odgoja i zdravstvene kulture na francuskom jeziku. Četvrto poglavlje I. dijela posvećeno je vrednovanju znanja i učenju stranih jezika. Marta Medved

Krajnović govori o vrstama testova i testiranja, obilježjima dobrih testova, tehnikama testiranja te daje poseban osvrt na testiranje i rano učenje, navodeći neke postupke i rezultate testiranja provedenih s učenicima različite dobi koji su učili jedan od četiri jezika u Projektu.

Drugi dio priručnika započinje člankom Jelene Mihaljević Djigunović koja u petom poglavlju govori o vještini slušanja, važnoj problematici u nastavi stranih jezika, budući da učenje uglavnom započinje vještinama slušanja i govorenja. U poglavlju čitatelj nalazi preporuke kako organizirati aktivnosti prije, u tijeku i nakon slušanja te kako odabrati sadržaje za slušanje (pjesme, igre, priče...).

Jedna od prednosti ranog učenja stranih jezika svakako je i usvajanje stranog izgovora pa su toj problematici posvećena dva poglavlja. Višnja Josipović u šestom poglavlju iznosi mnogobrojna istraživanja, znanstvene spoznaje i objašnjava čimbenike koji utječu na činjenicu da djeca koja su ranije počela s učenjem stranih jezika usvajaju fonološki sustav stranog jezika na prirodan i nenaporan način, pa bi, stoga, pritom veliku pozornost trebalo pridati pružanju dobrog izgovornog modela. U sedmom poglavlju Mira Kruhan također govori o izgovoru s nešto praktičnijeg stajališta, povezujući slušanje i izgovor, naglašavajući važnu ulogu igre, brojalica, recitacija i pjesama kod mlađih učenika, navodeći praktične primjere vježbi izgovora te podsjećajući nastavnika na važnost njegove uloge. Toj temi svoj je prilog dala i Lidvina Štokić opisujući kako ona za svoje učenike engleskog jezika odabire pjesmice i brojalice te kako se njima koristi u nastavi, s posebnim osvrtom na njihovu uporabu u podučavanju jednostavnije matematike na stranom jeziku.

Yvonne Vrhovac u osmom poglavlju govori o dječjim govornim aktivnostima koje mogu biti reproduktivne i komunikacijske. Kako je komunikacija osnovi cilj svake nastave stranog jezika, dijete se od početka potiče na dijalog s nastavnikom ili ostalim učenicima, a pritom se i nastavnici i učenici koriste strategijama koje im omogućuju da drugom prenesu svoju poruku. Na kraju poglavlja čitatelj nalazi neka razmišljanja i primjere vezane za odnos nastavnika prema učenikovim pogreškama, kao i prijedloge poticanja učenika na aktivno sudjelovanje u komunikaciji. Vezano za temu govornih aktivnosti nalazimo priloge Ane Cerovski, koja iznosi iskustva i primjere iz nastave francuskog jezika u koju je uključila brojalice i pjesmice, i Vide Nikpalj, koja govori o podučavanju jezika uz pomoć metode Total Physical Response (TPR), tj. odgovora pokretima cijeloga tijela. Autorica objašnjava da se rad sastoji od slijeda slušanje–pokret–govor, navodi sadržaje i načine rada te opisuje prijedloge aktivnosti u razredu (kretanje po učionici, pjevanje pjesmica uz pokrete, simulacije, dramatizacije...). Posljednje, deveto, poglavlje drugog dijela posvećeno je vještinama čitanja i pisanja u nastavi stranih jezika. Mira Kruhan govori općenito o problematici čitanja i pisanja na stranom jeziku, odgovarajući na pitanje kada započeti s razvijanjem tih jezičnih vještina te s kojom od njih započeti prije, o problemu pridruživanja fonem-grafem kao i o svojstvima materijala za razvijanje vještina čitanja i pisanja. Slijedi analiza svake od dviju vještina zasebno i prijedlozi za rad u razredu. I tom poglavlju priloge su dale tri nastavnice opisujući svoj rad u razredu i način na koji kod svojih učenika razvijaju te vještine. Andrea-Beata Antolici opisuje svoja iskustva vezana za čitanje na francuskom jeziku te iznosi prijedloge aktivnosti u razredu, ovisno o dobi učenika, od razine riječi, preko razine rečenice do razine teksta. Ana Cerovski opisuje kako njezini učenici francuskog jezika svladavaju pisanje, s posebnim osvrtom na kreativno pisanje. Na kraju priloga nalazimo vrlo zanimljive primjere učeničkih radova. Maja Bernardi Britvec na primjerima pokazuje kako započeti s pisanjem u nastavi njemačkog jezika s naglaskom na pozornosti koju je potrebno pridati specifičnostima tog jezika.

Treći dio priručnika sadrži dvije teme: obradu rječnika i podučavanje gramatike. U desetom poglavlju Mirjana Vilke članak započinje pregledom načina na koje je vokabular obrađen u različitim metodama, zatim piše o učenju vokabulara općenito, s posebnim osvrtom na njegovo učenje u ranoj školskoj dobi i utjecaju materinskog jezika te na kraju preporučuje nastavnicima da potiču učenike na samostalno korištenje rječnicima. Slijede četiri raznovrsna

priloga vezana za tu temu. Ingrid Damiani Einwalter na primjeru talijanskog jezika opisuje kako slikovni rječnik može biti poticaj usvajanju riječi i struktura, a Ksenija Kajfeš na primjeru njemačkog jezika preporučuje uvježbavanje vokabulara pomoću naziva zanimanja, iznosi mnogobrojne ideje i radni materijal te prilaže dva zanimljiva dječja crteža. Dunja Kaštelá predlaže nekoliko načina na koje se može uvježbavati rječnik uz nazive boja, a Milica Bilić-Štefan opisuje aktivnosti koje se u razredu mogu organizirati ako se radi na jednoj temi, primjerice na temi „Hrana”.

Nives Sironić-Bonefačić u jedanaestom poglavlju s teorijskog stajališta piše o podučavanju gramatike, navodeći različite tipove gramatika i analizirajući koliko je podučavanje gramatike bilo zastupljeno u različitim metodama i pristupima nastavi stranih jezika. U tom će poglavlju čitatelj pronaći i savjete kako bi nastava gramatike trebala biti organizirana u ranom učenju jezika. Slijedi nekoliko priloga koji govore o podučavanju gramatike u nastavi svih četiriju jezika zastupljenih u Projektu. Mirjana Vilke osvrnula se na teškoće koje u usvajanju gramatike engleskog jezika imaju učenici mlađe školske dobi, Dubravka Novak piše o svojem pristupu gramatici u nastavi talijanskog jezika te navodi tipove vježbi kojima se koristi, Jasna Gajić opisuje kako je pomoću dramskih aktivnosti svojim učenicima olakšala usvajanje francuskih glagola, Jasna Marinović Kolbah i Blanka Paraščić Zahija iznose svoja iskustva vezana za učenje gramatike francuskog jezika pomoću komunikacije, a Jadranka Salopek na primjerima pokazuje moguć pristup gramatici u njemačkom jeziku.

Četvrti dio priručnika započinje dvanaestim poglavljem o podučavanju elemenata strane kulture. Yvonne Vrhovac piše o procesu usvajanja strane kulture kao o bitnoj sastavnici stjecanja komunikacijske kompetencije na stranom jeziku. Navode se i moguće aktivnosti rada u razredu koje gotovo uvijek uključuju usporedbu strane i materinske kulture i stereotipe. Kako se rad na ovoj temi odvija u razredu, opisale su tri nastavnice. Alemka Vrcan piše o aktivnostima koje je ona organizirala sa svojim učenicima francuskog jezika i navodi rezultate istraživanja koje je o poznavanju elemenata francuske kulture i civilizacije provedeno u Projektu. Mirjana Komočar je sa svojim učenicima u jednom restoranu organizirala sat francuske kuhinje. Opisuje učeničke aktivnosti te prilaže recepte i slike djece u „akciji”. Marta Medved Krajnović piše o blagdanima i svetkovinama u nastavi engleskog jezika u prvom i drugom razredu osnovne škole.

U trinaestom poglavlju Smiljane Narančić Kovač čitatelj će naći vrlo iscrpne obavijesti o tome kako se dječja književnost može uključiti u nastavu stranog jezika, odnosno koji su razlozi za to, koji preduvjeti i način obrade književnih djela na stranom jeziku. Slijede raznovrsni prilozi nastavnika praktičara. Gordana Kovač opisuje kako je u razredu obradila priču slikovnicu „Jako gladna gusjenica”, Jadranka Ušnik na mnogobrojnim primjerima i uz pomoć raznolikog materijala savjetuje kako djecu potaknuti na kreativnost pomoću književnosti na stranom jeziku, Anita Šainčić piše o svojim iskustvima u obradi poezije za djecu u nastavi engleskog jezika te prilaže učeničke radove, a Marija Puškarić opisuje kako su u radu s učenicima talijanskog jezika nastajale maštovite inačice romana-bajke *Pinocchio*.

Četrnaesto poglavlje Maje Rijavec govori o priči i pripovijedanju u nastavi stranog jezika, iznose se njezine dimenzije (intelektualna, obrazovna, emotivna, odgojna, literarna) koje bi nastavnik trebao imati na umu, te navodi neke mogućnosti korištenja priče za razvijanje pojedinih jezičnih vještina. I ovo je poglavlje obogaćeno prijedlozima aktivnosti u razredu: Željka Horvat-Vukelja na različite je načine obradila francusku priču „Bubu”, Nives Sironić-Bonefačić piše o dramatizaciji priče u nastavi talijanskog jezika, a Mira Kruhan navodi primjer obrade priče o repi u nastavi njemačkog jezika.

Željka Horvat-Vukelja u petnaestom poglavlju piše o igri kao jednoj od najprivlačnijih djetetovih aktivnosti, nezaobilaznoj u podučavanju stranog jezika, i savjetuje nastavniku što sve treba imati na umu pri izboru igre. Dva priloga oslikavaju koliko je igra prisutna u nastavi: Mladen Pokić opisuje aktivnosti u nastavi francuskog jezika (brojalice, igre s pjevanjem, igre

brojevima, rečenica gusjenica, kod fotografa, križaljke, igra razumijevanja), a Silvija Škalabrin u nastavi njemačkog jezika (igra Barbikom, krokodil i boje, na tržnici, novi učitelj tjelesnog odgoja, razgovori s Kasparom, puzzle).

Posljednji, peti dio priručnika posvećen je novim tehnologijama u nastavi stranih jezika. U šesnaestom poglavlju Yvonne Vrhovac piše o televiziji, karakteristikama televizijske komunikacije i osnovnim sastavnicama videomaterijala. Također se navodi kako u razredu organizirati aktivnosti prije, za vrijeme i u tijeku gledanja videomaterijala u nastavi. Slijedi prilog Alemke Vrcan koja daje osvrt na videomaterijale *Lettres de France* koji su, među ostalim, služili kao predlošci za televizijske emisije francuskog jezika. Irena Topolko pak opisuje kako je sa svojim učenicima njemačkog jezika obradila videopriču „Der Bauer und seine Hose”.

Priručnik završava sedamnaestim poglavljem u kojem Gorana Bikić-Carić piše o mogućnostima uporabe CD-roma u nastavi stranih jezika. Zanimljiv primjer koji pokazuje da se CD-rom ponegdje koristi i u hrvatskim školama opisuje Blaženka Strelec Jugec u prilogu o metodi ELLEME koja sadrži program za multimedijalno učenje talijanskog kao stranog jezika i na koju su učenici vrlo dobro reagirali.

Na kraju, treba reći kako je ovaj priručnik vrlo vrijedan doprinos malobrojnoj literaturi na hrvatskom jeziku koja se bavi nastavom stranih jezika. Spoj teorijskih članaka i opisa praktične nastave daje priručniku veliku raznolikost, a mnogobrojni učenički radovi i fotografije iz razreda oživljavaju priručnik i vjerno pokazuju kako se u hrvatskim školama uče strani jezici od malih nogu. Još jednom treba reći kako su u priručniku zastupljena četiri jezika – engleski, francuski, njemački i talijanski. Iako iz naslova čitatelj može zaključiti kako se priručnik bavi samo problematikom nastave stranih jezika u osnovnoj školi, neki dijelovi priručnika (pristup književnom tekstu, mediji u nastavi stranih jezika, kultura i civilizacija) zasigurno će zanimati i nastavnike koji imaju starije učenike te im dati niz vrijednih obavijesti i poticaj na rad. Priručnik će biti koristan i studentima koji se pripremaju za nastavničko zvanje.